

УДК 378.091.33-028.17+81'243

DOI: 10.36550/2415-7988-2024-1-216-252-258

РОГУЛЬСЬКА Оксана Олександрівна –

доктор педагогічних наук,
доцент кафедри іншомовної освіти
та міжкультурної комунікації
Хмельницького національного університету
ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-5603-0274>
e-mail: oxana.rogulska@gmail.com

МАГДЮК Ольга Вікторівна –
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов
Хмельницького національного університету
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-6778-3586>
e-mail: tychynskao@ukr.net

РОЗВИТОК АУДИТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ З ВИКОРИСТАННЯМ ВІДЕОМАТЕРІАЛІВ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ЗВО

Аудіювання є ефективним засобом навчання іноземної мови. Воно дає можливість оволодіти звуковою стороною мови, її фонемним складом, інтонацією, ритмом, наголосом, мелодикою, сприяє засвоєнню лексичного та граматичного матеріалу, допомагає краще розуміти та інтерпретувати соціальні сигнали та нюанси вимови, що дозволяє краще орієнтуватись у незнайомих ситуаціях та ефективніше спілкуватись, полегшує оволодіння такими видами мовленнєвої діяльності як говоріння, читання, письмо.

У статті теоретично обґрунтовано доцільність використання відеоматеріалів для розвитку аудитивної компетентності студентів на заняттях з іноземної мови у ЗВО (відеоматеріали максимально заохочують та мотивують студентів до вивчення іноземної мови, занурюють в ініомовне середовище, знайомлять з культурними реаліями, звичаями, традиціями інших країн та народів, ілюструють унікальні для іноземної країни явища та концепти, які можуть не підлягати інтерпретації, допомагають урізноманітнити навчання, роблять його більш ефективним та продуктивним); розглянуто види аудіювання (глобальне, детальне, критичне) та схарактеризовано їхні особливості; уточнено критерії до відбору навчальних відеоматеріалів (критерій посиленості і доступності; критерій новизни та актуальності інформації; критерій послідовності; критерій активності пізнавальної діяльності; критерій виховної цінності матеріалу; критерій різноманітності; критерій наявності проблемної ситуації; критерій мотиваційної спрямованості; критерій автентичності); окреслено етапи роботи з відеоматеріалами для розвитку аудитивної компетентності студентів на заняттях з іноземної мови у ЗВО, а саме: переддемонстраційний (Pre-viewing); демонстраційний (While-viewing); післядемонстраційний (Post-viewing); супроводжуючі активності (Follow-up activities); проаналізовано типи та види вправ, які доцільно використовувати для розвитку аудитивної компетентності на різних етапах роботи з відеоматеріалами.

Ключові слова: розвиток аудитивної компетентності, заняття з іноземної мови, використання відеоматеріалів, заклади вищої освіти.

ROGULSKA Oksana Oleksandrivna –

Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the
Department of Foreign Language Education
and Intercultural Communication
Khmelnitskyi National University
ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-5603-0274>
e-mail: oxana.rogulska@gmail.com

MAHDIUK Olha Viktorivna –

PhD in Pedagogy, Associate Professor, Associate Professor of the
Department of Foreign Languages
Khmelnitskyi National University
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-6778-3586>
e-mail: tychynskao@ukr.net

DEVELOPING LISTENING COMPETENCE THROUGH VIDEO MATERIALS IN FOREIGN LANGUAGE CLASSES AT THE HEI

Listening is an effective means of learning a foreign language. It gives an opportunity to master the sound side of the language, its phonemic composition, intonation, rhythm, stress, melody, promotes the assimilation of lexical and grammatical material, helps to better understand and interpret social signals and nuances of pronunciation, which allows better orientation in unfamiliar situations and more effective communication, facilitates mastering such types of speech activity as speaking, reading, writing.

The article theoretically substantiates the expediency of using video materials for the development of students' auditory competence in foreign language classes in institution of higher education (video materials encourage and motivate students to learn a foreign language, immerse them in a foreign language environment, introduce them to cultural realities, customs, traditions of other countries and peoples, illustrate phenomena and concepts unique to a foreign country, which may not be subject to interpretation, help diversify education, make it more effective and productive); types of listening (global, detailed, critical) are considered and their features are characterized; the criteria for the selection of educational video materials have been clarified (the criterion of strength and accessibility; the criterion of novelty and relevance of information; the criterion of consistency; the criterion of cognitive activity; the criterion of the educational value of the material; the criterion of diversity; the criterion of the presence of a problematic situation; the criterion of motivational orientation; the criterion of authenticity); the stages of working with video materials for the development of auditory competence of students in foreign language classes at

higher education institutions are outlined, namely: pre-demonstration (Pre-viewing); demonstration (While-viewing); post-demonstration (Post-viewing); accompanying activities (Follow-up activities); analyzed the types and kinds of exercises that should be used for the development of auditory competence at various stages of working with video materials.

Key words: development of auditory competence, foreign language classes, use of video materials, institution of higher education.

Постановка проблеми та обґрунтування актуальності проблеми. Викладання у ЗВО вимагає від сучасного викладача інтеграції різноманітних підходів, форм, методів та засобів в освітній процес. Навчання англомовного аудіювання з використанням сучасних автентичних відеоматеріалів мотивує та сприяє не лише опануванню мови, а також розумінню особливостей побуту, культури, звичаїв, традицій країни, мова якої вивчається, надає можливість студентам зануритися в атмосферу іншомовного спілкування, дозволяє почути автентичне спілкування носіїв мови, полегшує оволодіння такими видами мовленнєвої діяльності як говоріння, читання, письмо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідження особливостей формування іншомовних аудитивних умінь і навичок знаходимо в працях О. Бігич, Г. Борецької, Н. Гупки-Макогін, О. Карпій, М. Кирєєвої, С. Ніколаєваї, А. Онищенко, О. Федорової, І. Холод та інших вітчизняних дослідників. Зокрема, застосування полемічних і публіцистичних текстів, текстів-інтерв'ю, англомовних теленовін, радіопередач на заняттях з іноземної мови вивчали Р. Вікович, О. Захарова, Н. Кірілліна, Л. Панова та інші; використання сучасних аудіо- та відеоматеріалів за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій стало предметом наукових розвідок О. Дворжец, В. Писаренка, Є. Малушко, Н. Новоградської-Морської та А. Соломатіної. Серед зарубіжних наукових праць варті уваги дослідження К. Андерсона (C. Anderson), Ф. Гуо (P. J. Guo), П. Істон (P. Easton), Дж. Кіма (J. Kim), Р. Рабіна (R. Rubin), Т. Сек'юл (Teresa Secules), К. Уайта (C. White), К. Херон (Carol Herron), Дж. Хармера (J. Harmer) та інших.

Мета статті – теоретично обґрунтувати доцільність використання відеоматеріалів для розвитку аудитивної компетентності на заняттях з іноземної мови студентів ЗВО; розглянути види аудіювання (*глобальне, детальне та критичне*) та схарактеризувати їхні особливості; уточнити критерії до відбору навчальних відеоматеріалів; окреслити етапи роботи з відеоматеріалами для розвитку аудитивної компетентності на заняттях з іноземної мови студентів ЗВО, проаналізувати типи та види вправ, які доцільно використовувати для розвитку аудитивної компетентності на різних етапах роботи з відеоматеріалами.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Іншомовна мовленнєва діяльність – цілеспрямований процес обміну інформацією іноземною мовою шляхом взаємодії учасників комунікації. Вчені розрізняють чотири види іншомовної мовленнєвої діяльності: говоріння, аудіювання, письмо та читання. Аудіювання є ефективним засобом навчання іноземної мови. Воно дає можливість оволодіти звуковою стороною мови, її фонемним складом, інтонацією, ритмом, наголосом, мелодикою, сприяє засвоєнню лексичного та граматичного матеріалу, полегшує оволодіння

такими видами мовленнєвої діяльності як говоріння, читання, письмо [7; 4].

Аудіювання і говоріння – дві взаємопов'язані сторони усного мовлення. Це проявляється у чергуванні фаз аудіювання та говоріння в спілкуванні, оскільки аудіювання передбачає не тільки сприймання інформації, але й підготовку у внутрішньому мовленні слухача відповідної адекватної реакції на почуте. Аудіювання та читання належать до рецептивних видів мовленнєвої діяльності де відбувається сприймання, розуміння та активне перекодування інформації. Під час аудіювання – сприймання, активна обробка та розуміння інформації відбуваються через слуховий канал, в той час як під час читання – через зоровий. Однак, читання можна розглядати як процес перекодування графічної мови у звукову, оскільки читаючи про себе, людина може чути текст за рахунок внутрішнього мовлення. Письмо, як вид мовленнєвої діяльності також тісно пов'язане із аудіюванням, оскільки в процесі викладу думок на папері (тобто їх графічного оформлення) людина промовляє і чує те, що пише [7; 4].

Відтак, з вищевикладеного можемо зробити висновок, що аудіювання є невід'ємною складовою навчання говоріння, читання та письма, оскільки всі чотири види іншомовної мовленнєвої діяльності перебувають у тісному взаємозв'язку. Процес сприймання усного мовлення на слух сприяє реалізації численних комунікативних завдань, саме тому науковці виокремлюють три види аудіювання: *глобальне, детальне та критичне*. Тим не менш, вчені однакостайні в тому, що чітко виокремити кожен вид аудіювання в реальному спілкуванні неможливо. Хоча цей умовний поділ швидше теоретичний ніж практичний, він відіграє важливу роль у виборі типів вправ та постановці комунікативних завдань для всебічного розвитку англомовної аудитивної компетентності. Кожен вид аудіювання формує окремі аудитивні вміння, комплексний розвиток яких забезпечує розуміння англомовного мовлення [3; 4].

Глобальне аудіювання має на меті навчити студентів вловлювати основний зміст почутої інформації. Глобальне аудіювання ще називають ознайомлюючим оскільки воно не ставить перед слухачами детального комунікативного завдання при першому прослуховуванні аудіоповідомлення. Цей вид аудіювання направлений на формування вмінь прогнозувати зміст аудіотексту зважаючи на заголовок, картинку чи представлену лексику. При глобальному аудіюванні розвиваються й інші мовленнєві вміння, такі як ігнорування певної інформації (незнайомий соціокультурний бек-граунд; нові лексичні одиниці, які не перешкоджають сприйняттю основного змісту), розділення тексту на смислові частини та визначення смислових зв'язків між ними тощо. Для розвитку глобального аудіювання доречно виконання наступних завдань: відповіді на загальні питання по змісту почутого, підбір заголовків до

виокремлених смислових блоків, завдання на визначення хронологічної послідовності подій в аудіотексті, створення схем, ментальних карт чи просто рисунків для ілюстрації загального змісту чи структури тексту.

Детальне аудіювання потрібне для повного розуміння змісту почутого та виділення необхідної для виконання комунікативного завдання інформації з мовленнєвого потоку (факти, аргументи, статистику, дати, власні та географічні назви, специфічні терміни тощо), ігноруючи ту, яка не несе користності для виконання комунікативного завдання. Детальне аудіювання передбачає прослуховування відеоряду або аудіоповідомлення більше одного разу з фокусуванням уваги на деталі, які ігнорувалися при попередньому прослуховуванні (фрагменти, що містять нові лексичні одиниці, фразеологізми, сленг тощо). При навчанні детальному аудіюванню перевага надається вправам на встановлення правильної відповіді з кількох запропонованих, підтвердження або спростування тверджень, доповнення речень деталями, складання плану прослуханого тексту, докладний переказ або відкриті відповіді на конкретизуючі запитання.

Критичне аудіювання здійснюється з метою розвитку навичок критичної оцінки почутого/побаченого та висловлення власної точки зору опираючись на новий матеріал та попередній життєвий досвід. Для розвитку критичного аудіювання варто використовувати відкриті питання, де потрібно дати власну оцінку побаченому/почутому; доповнення схем або ментальних карт; синтезування імовірних сценаріїв з подальшим обговоренням і аргументуванням тощо [3; 4].

Доцільність використання відеоматеріалів на заняттях з іноземної мови студентів ЗВО обґрунтована цілою низкою чинників позитивного впливу на мотивацію студентів, їхню увагу та пам'ять. Відеоматеріали максимально заохочують та мотивують студентів до вивчення іноземної мови, занурюють в іншомовне середовище, знайомлять з культурними реаліями, звичаями, традиціями інших країн та народів, ілюструють унікальні для іноземної країни явища та концепти, які можуть не підлягати інтерпретації, допомагають урізноманітнити навчання, роблять його більш ефективним та продуктивним, оскільки зорова опора іншомовного звукового ряду допомагає глибше та ґрунтовніше зрозуміти його зміст, сприяє формуванню фонематичних та аудитивних здібностей студентів.

На заняттях з іноземної мови у ЗВО доцільно використовувати такі відеоматеріали, як: репортажі, ток-шоу, інтерв'ю, уривки розважальних та пізнавальних телепередач, уривки повнометражних фільмів та серіалів, документальні фільми, рекламні ролики, короткі новини, відео кліпи, навчальні відео тощо [1; 6].

При використанні відеоматеріалів викладачеві необхідно дотримуватися низки умов:

- відеоматеріали повинні відповідати віковим особливостям, наявному рівню знань, досвіду

студентів та використовуватися лише на певному етапі заняття;

- викладачеві слід самостійно опрацювати відеоматеріали перед тим, як показувати на занятті; ретельно продумувати вправи та завдання до запропонованих матеріалів, які полегшать сприйняття та зацікавлять студентів, поглиблять їхні знання та спонукатимуть до висловлювань іноземною мовою;

- перегляд має бути організований таким чином, щоб усі студенти могли добре бачити відеофрагмент;

- вимова диктора має бути чіткою та зрозумілою, а відеоматеріали мають відповідати темі, передбаченій навчальною програмою;

- відео має бути невелике за обсягом або ділитися на змістові відрізки, які демонструються декілька разів за період заняття (перевага надається коротким за тривалістю відеоматеріалам: від 30 секунд до 10 хвилин, при цьому вважається, що 4–5 хвилин демонстрації відео можуть забезпечити напружену роботу групи протягом цілої години. Це зумовлено такою специфічною особливістю відеоматеріалів, як щільність і насиченість інформації, тому доцільніше використовувати короткий уривок для інтенсивного вивчення, ніж триваліший – для екстенсивного). При цьому слід використовувати прийом «вибіркової паузації», коли викладач зупиняє відео на важливих моментах і залучає студентів до обговорення або представляє додатковий матеріал чи пояснення [3; 6]. Таким чином увага слухачів фокусується на ключових моментах, а довгий відеоряд розділяється на менші, легші для сприйняття, фрагменти;

- оптимальний темп для англомовного відеоряду з урахуванням природних пауз між смисловими блоками становить 140-145 слів на хвилину та 200-240 слів на хвилину на просунутих рівнях володіння англійською мовою;

- відеоматеріал не повинен містити нецензурної лексики та потенційно шкідливого контенту;

- ключові фрагменти тексту відеоряду повинні містити мінімум нової або незнайомої лексики. Для успішного сприйняття відеоматеріалу у звуковому ряді має бути не більше 1-2% незнайомих слів;

- субтитри є обов'язковими лише для відеоряду, що містить спілкування на вираженому діалекті або з різким акцентом, з гучним фоновим шумом або нечіткою вимовою мовця;

- відео має супроводжуватися чіткою інструкцією викладача, спрямованою на вирішення певного навчального завдання, зрозумілого студентам і виправданим логікою заняття [2; 6].

У відборі навчального відеоматеріалу викладачеві слід брати до уваги наступні критерії:

- *критерій посильності і доступності* (матеріали повинні відповідати рівню знань студентів, мати відповідну композиційну та структурну побудову);

- *критерій новизни та актуальності інформації* (матеріали повинні мати пізнавальну цінність, містити нову та актуальну інформацію);

- *критерій послідовності* (слід розпочинати з коротких відеофрагментів та поступово ускладнювати за рахунок додавання складнішого лексичного та граматичного матеріалу, збільшення тривалості відео тощо);

- *критерій активності пізнавальної діяльності* (відеоматеріали мають спонукають студентів до активного вивчення іноземної мови, зацікавити, сприяти позитивній мотивації);

- *критерій виховної цінності матеріалу* (відеоматеріали мають допомагати формувати цінності та світогляд, а також ставлення до важливих суспільних питань);

- *критерій різноманітності* (передбачає відбір матеріалів різних типів тексту та стилю мовлення (репортажі, ток-шоу, інтерв'ю, уривки розважальних та пізнавальних телепередач, уривки повнометражних фільмів та серіалів, документальні фільми, рекламні ролики, короткі новини, відео кліпи), які відповідають темам початкової програми);

- *критерій наявності проблемної ситуації* (відеоматеріали, що включають проблемні ситуації, спонукають студентів до обговорення проблем, сприяючи розвитку їхніх комунікативних навичок і аналітичного мислення. Крім того, питання, що виникають у представлених проблемних ситуаціях, стимулюють до пошуку інформації і розв'язання завдань, активізуючи когнітивну діяльність студентів);

- *критерій мотиваційної спрямованості* (відеоматеріали мають відповідати інтересам студентів);

- *критерій автентичності* (використання автентичних матеріалів на занятті з іноземної мови має на меті підвищити реальність та актуальність навчального процесу, надають студентам можливість розвивати мовленнєві навички в реальних ситуаціях спілкування) [3; 6].

Для ефективного залучення студентів до роботи з відеоматеріалами, процес навчання варто організувати в кілька етапів.

- 1. Переддемонстраційний (*Pre-viewing stage*). Цей етап включає оголошення теми відео, зняття лексичних (представлення можливих незнайомих лексичних одиниць та їхній переклад, правильна вимова та опрацювання), фонетичних (нагадати особливості акценту або діалекту представленого в відеоряді) та граматичних (наголошення на складних граматичних конструкціях, що можуть вживатись в відеоряді) труднощів та труднощів пов'язаних з соціокультурними особливостями (наприклад, пояснити особливості святкування свята, якого немає в Україні). Так як це підготовчий етап, використання скріншотів з відео або зображень, що натякають на зміст майбутнього відео дозволять краще емоційно підготувати студентів до перегляду. На цьому ж етапі викладач формулює чітке комунікативне завдання, метою якого зазвичай є вловити основний зміст. На переддемонстраційному етапі слухачі використовують стратегії прогнозування (антиципації) на основі заголовку або поданих опорних матеріалів та орієнтирів [3; 6]. Вправи можуть бути представлені

питаннями, які подаються перед відео і на які студенти мають відповісти в процесі перегляду відеоматеріалу; різними варіантами передбачення змісту тексту, що ґрунтуються на узагальненні раніше отриманих знань з цієї теми; особливостях заголовка; списку нових слів з перекладом або дефініціями тощо [5; 6].

- 2. Демонстраційний (*While-viewing stage*). На цьому етапі відбувається глобальне аудіювання при першому перегляді відеоряду. Демонстраційний етап характеризується використанням реципієнтами комбінації стратегій, основу яких складають стратегії пам'яті. Тут реципієнти активно задіюють свою оперативну пам'ять, фіксуючи інформацію на короткий період часу і водночас звільняючи місце для подальшої інформації. Також, важливе місце посідає стратегія письмової або схематичної фіксації, коли студенти роблять власні нотатки або замальовки для кращого сприйняття. Крім цього, активно застосовується стратегія внутрішнього промовляння, яка тісно пов'язана з механізмом артикуляції. Для встановлення смислових та логічних зв'язків між елементами тексту, реципієнти задіюють стратегії розширення та компресії, таким чином заповнюючи смислові прогалини за рахунок власного попереднього досвіду та екстарлінгвістичних знань або навпаки скорочуючи об'єм отриманої інформації, щоб виділити ключові моменти. Тут підключаються стратегії аналізу, що мають на меті визначення опорних елементів тексту (на основі граматичної та жанрової структури, лексичної наповненості) та основних характеристик мовця (національність, стать, вік, ставлення до поданої інформації) для всебічного розуміння почутого. Одночасне задіювання стількох стратегій вимагає величезних когнітивних зусиль, тому одразу після прослуховування варто зупинитись і дати студентам можливість структурувати отриману інформацію [3].

Даний етап має забезпечити перевірку розуміння відеоматеріалу та активізацію мовного та мовленнєвого матеріалу на основі побаченого. На цьому етапі використовуються такі завдання, як: знаходження ключової інформації, відповіді на запитання, обрання правильної відповіді, стоп-кадр (зупинка відео, питання: «Про що йшлося?»); «мовчазний перегляд» (показ частини відеоматеріалу без звуку) з подальшим обговоренням; відновлення тексту (під час перегляду заповнити пропуски в тексті, записаному на листку-роздруківці) тощо [5; 6].

- 3. Післядемонстраційний (*Post-viewing stage*). На цьому етапі викладач перевіряє чи було досягнуто мети комунікативного завдання (вловити основний зміст повідомлення) зазвичай шляхом усного опитування на загальні запитання по сюжету тексту, які вже були представлені на переддемонстраційному етапі. В свою чергу, реципієнти застосовують інтроспективні стратегії для оцінки ступеня розуміння тексту, наприклад, чи кількість сприйнятої інформації є достатньою для виконання комунікативного завдання. На цьому ж етапі викладач оцінює готовність студентів до виконання складніших завдань, що включають фокусування на

певних деталях відеоряду. Також після першого перегляду варто отримати мінімальний фідбек від студентів про те, чи не надто складним було відео, чи комфортний темп мовлення і які моменти викликали найбільше труднощів, чому, зупинитись на них детальніше при потребі. Всі ці нюанси впливають на рішення викладача чи додавати субтитрування до повторного перегляду чи ні [3; 6]. Етап цілеспрямований на самостійне висловлювання власної думки на рівні групового та монологічного висловлювання. На даному етапі студентам пропонуються такі види завдань, як складання діалогів, проблемні ситуації, дискусії, пошук додаткової інформації, ланцюжком («Снігова куля»), ставлять питання за змістом кадру (кадрів), виправляють неправдиву інформацію тощо. Основна мета післяпереглядових вправ – контроль розуміння та інтерпретація змісту [5].

4. Супроводжуючі активності (*Follow-up activities stage*). Цей етап не є обов'язковим, але широко застосовується при навчанні аудіюванню. Цей етап зв'язаний з відео лише дотично і не передбачає повторного перегляду. Тут студентів заохочують до використання одержаної інформації в інших видах мовленнєвої діяльності. Такими активностями можуть бути ігрові активності на основі переглянутого відео, брейнстормінги тощо. Сюди також входять вправи на використання нових лексичних одиниць або граматичних конструкцій почутих в відео. Супроводжуючими активностями можуть бути і домашні завдання. Наприклад, підготовка презентацій чи творчих проектів (як самостійно так і в групі) для детальнішого висвітлення соціокультурного аспекту англомовної країни представленого на відео. Тут реципієнти продовжують застосовувати стратегії аналізу для самостійного продукування [3].

Отже, етапи роботи з відеоматеріалами для розвитку англомовної аудитивної компетентності такі: *етап 1: переддемонстраційний (Pre-viewing)* (активізація фонових знань; оголошення теми відео; зняття труднощів; формування та установка комунікативного завдання); *етап 2: демонстраційний (While-viewing)* (перша демонстрація відеоповідомлення); *етап 3: післядемонстраційний (Post-viewing)* контроль виконання поставленого комунікативного завдання; формування та установка комунікативного завдання для повторного прослуховування; друга демонстрація відео; контроль виконання поставлених комунікативних завдань для повторного прослуховування); *етап 4: супроводжуючі активності (Follow-up activities)* (використання отриманої інформації в інших видах мовленнєвої діяльності) [3].

У методиці викладання існує два підходи до навчання аудіюванню: аудіювання як мета навчання та аудіювання як засіб навчання. Аудіювання як мета передбачає використання спеціальних вправ спрямованих на розвиток аудитивних умінь та навичок. В другому ж підході аудіювання виступає інструментом для навчання іншим видам мовленнєвої діяльності за допомогою неспеціальних вправ. Найбільш ефективним є поєднання двох підходів, тобто розвиток аудитивної компетентності здійснюється з використанням цілісної системи вправ.

С. Ніколаєва описує її як сукупність вправ направлених а) на формування мовленнєвих навичок та б) мовленнєвих умінь.

Схарактеризуємо типи та види вправ для формування англомовної аудитивної компетентності на різних етапах роботи з відеоматеріалами:

• *переддемонстраційний етап (Pre-viewing)*.

Типи вправ: рецептивно-комунікативні, рецептивно-репродуктивні, рецептивно-продуктивні, умовно-комунікативні. Види вправ: 1) вправи для активізації фонових та екстралінгвістичних знань учнів; 2) вправи на антиципацію; 3) вправи для розвитку вмінь контекстуальної здогадки про значення слів; 4) вправи для розвитку лексичних та фонетичних навичок аудіювання; 5) вправи для розвитку мотиваційної та стратегічної готовності до аудіювання. Вправи мають на меті активізувати життєвий та мовленнєвий досвід слухача, розвинути уміння прогнозувати зміст тексту, фокусувати увагу на основній інформації (*наприклад, «look at the picture and try to guess», «do the puzzle and guess what this text is about», «watch and make a picture plan», «look at the list of items and anticipate the content of the story», «label the pictures», informal talk, class discussion ma inui*).

• *післядемонстраційний етап (Post-viewing)*.

Типи вправ: рецептивно-комунікативні, рецептивно-репродуктивні, рецептивно-умовно комунікативні. Види вправ: 1) вправи для формування вмінь використовувати стратегії аудіювання; 2) вправи для вдосконалення вмінь запам'ятовування та уваги; 3) вправи для формування вмінь визначення ключової інформації в тексті; 4) вправи для тренування вміння встановлювати логічні зв'язки між елементами тексту; 5) вправи на розуміння тексту без домислювань; 6) вправи для розпізнавання та розуміння підтексту; 7) вправи для предметного, предметно-образного та логічного розуміння тексту. Вправи мають на меті розвинути уміння розпізнавати деталі прослуханого тексту, визначення логічної хронології подій тощо (*наприклад, «watch and put sentences in the correct order», «watch and choose the correct answer», «put the pictures in order», «complete a grid/ chart/ table», «match the pictures with what is heard» ma inui*).

• *супроводжуючі активності (Follow up activities)*.

Типи вправ: рецептивно-репродуктивні умовно-комунікативні; продуктивні умовно-комунікативні та комунікативні вправи. Види вправ: 1) вправи для формування комунікативних та творчих умінь учнів; 2) вправи на розумінню тексту з домислюванням; 3) вправи для розширення знань та розвитку умінь рефлексії; 4) вправи для розвитку умінь критичної оцінки; 5) вправи для розвитку умінь компресії змісту; 6) вправи для розвитку вмінь смислової обробки інформації; 7) вправи спрямовані на оволодіння лінгвосоціокультурними знаннями. Вправи мають на меті розвинути навички аналізу та критичного мислення, побудови логічних зв'язків, креативності та уяви. (*наприклад, «make the end of the story», «make a dialogue», «draw a poster», «work in small groups and make a role play», jigsaw tasks, ma inui*).

Однак, успішність аудіювання залежить не лише від використання різноманітних вправ на правильному етапі, а й від безпосередньо слухача і його психо-фізіологічних особливостей (рівня розвитку механізмів антиципації, мовленнєвого слуху, пам'яті, уваги, мотивації; наявності інтересу до поданого матеріалу тощо); від самого аудіотексту (його мовних особливостей, рівня відповідності знанням та мовленнєвому досвіду слухачів тощо); від умов пред'явлення і сприйняття аудіотексту (гучність, фоновий шум, ехо, дефекти техніки тощо) [3].

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Отже, аудіювання є невід'ємною складовою навчання говоріння, читання та письма, оскільки всі чотири види іншомовної мовленнєвої діяльності перебувають у тісному взаємозв'язку. Перспективами подальших досліджень є розробка та експериментальна перевірка ефективності впроваджених вправ для розвитку аудитивної компетентності з використанням відеоматеріалів на заняттях з іноземної мови у ЗВО.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Коваль О. Ю., Мельник К. В. Використання відеоматеріалів як засобу формування іншомовної компетентності у студентів. *Інноваційні наукові дослідження у сфері педагогічних та психологічних наук: матеріали міжнародної науково-практичної конференції* (м. Київ, 4-5 травня 2018 р.). Київ: Таврійський національний університет імені В. І. Вернадського, 2018. С. 36–38
2. Конопляник Л. М., Коваленко О. О. Використання автентичних відеоматеріалів для формування іншомовної професійної комунікативної компетентності майбутніх інженерів. URL: <https://jrn1.nau.edu.ua/index.php/VisnikPP/article/view/12412/16765> (дата звернення: 1. 10. 2024).
3. Мамачич К. В. Розвиток англомовної аудитивної компетентності учнів 11-х профільних класів з використанням відеоматеріалів (на прикладі вивчення теми «Їжа»). URL: <https://elar.khmn.edu.ua/server/api/core/bitstreams/c91046a8-6c04-45ec-bd35-9db73e35d1d8/content> (дата звернення: 1. 10. 2024).
4. Рогульська О. О. Аудіювання як ефективний засіб навчання іноземної мови; види аудіювання / О. О. Рогульська // Актуальні проблеми розвитку педагогічної освіти: інновації, виклики, перспективи : збірник тез доповідей за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції (15 березня 2024 р., м. Мукачево). Мукачево : Вид-во МДУ, 2024. С. 208–210.
5. Рогульська О. О. Використання відеоматеріалів для підвищення мотивації майбутніх учителів іноземної мови. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: Педагогічні науки / Нац. акад. Держ. прикордон. служби України ім. Б. Хмельницького. Хмельницький : НАДПСУ, 2018. № 2 (13). С. 389–399.*
6. Рогульська О. О. Особливості використання відеоматеріалів для навчання аудіювання на заняттях з іноземної мови у ЗВО // IX International scientific and practical conference «Scientific Problems and Options for Their Solution» (February 7-9, 2024) Bucharest, Romania, International Scientific Unity. 2024. P. 209–214.
7. Холод І. В. Методика викладання англійської мови : навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Умань : Візаві, 2018. 165 с.

REFERENCES

1. Koval, O. Yu., Melnyk, K. V. (2018). Vykorystannia videomaterialiv yak zasobu formuvannia inshomovnoi kompetentnosti u studentiv. [Using video materials as a means of developing students' foreign language competence]. *Innovatsiini naukovi doslidzhennia u sferi pedahohichnykh ta psykholohichnykh nauk: materialy mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii* (m. Kyiv, 4-5 travnia 2018 r.). Kyiv: Tavriiskyi natsionalnyi universytet imeni V. I. Vernadskoho. S. 36-38. [in Ukrainian]
2. Konoplianyk, L. M., Kovalenko, O. O. Vykorystannia avtentychnykh videomaterialiv dlia formuvannia inshomovnoi profesiinoi komunikatyvnoi kompetentnosti maibutnykh inzheneriv. [The use of authentic video materials for the formation of foreign language professional communicative competence of future engineers]. URL: <https://jrn1.nau.edu.ua/index.php/VisnikPP/article/view/12412/16765> (data zvernennia: 1. 10. 2024). [in Ukrainian]
3. Mamachych, K. V. Rozvytok anhlomovnoi audytyvnoi kompetentnosti uchniv 11-kh profilynykh klasiv z vykorystanniam videomaterialiv (na prykladi vyvchennia temy «Izha»). [Developing Listening Competence of the 11th Graders Majoring in English Through Video Materials (based on the topic "Food")]. URL: <https://elar.khmn.edu.ua/server/api/core/bitstreams/c91046a8-6c04-45ec-bd35-9db73e35d1d8/content> (data zvernennia: 1. 10. 2024). [in Ukrainian]
4. Rohulska, O. O. (2024). Audiiuvannia yak efektyvnyi zasib navchannia inozemnoi movy; vydy audiiuvannia. [Listening as an effective means of learning a foreign language; types of listening]. *Aktualni problemy rozvytku pedahohichnoi osvity: innovatsii, vyklyky, perspektyvy : zbirnyk tez dopovidei za materialamy Mizhnarodnoi naukovo praktychnoi konferentsii* (15 bereznia 2024 r., m. Mukachevo). Mukachevo : Vyd-vo MDU. S. 208-210. [in Ukrainian]
5. Rohulska, O. (2018) Vykorystannia videomaterialiv dlia pidvyshchennia motyvatsii maibutnykh uchyteliv inozemnoi movy. [Using video materials to increase the motivation of future foreign language teachers]. *Zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoi akademii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy. Serii: Pedahohichni nauky / Nats. akad. Derzh. prykordon. sluzhby Ukrainy im. B. Khmelnytskoho. Khmelnytskyi : NADPSU. № 2 (13). S. 389-399.* [in Ukrainian]
6. Rohulska, O. O. (2024). Osoblyvosti vykorystannia videomaterialiv dlia navchannia audiiuvannia na zaniattiakh z inozemnoi movy u ZVO. [Peculiarities of Using Video Materials for Teaching Listening in Foreign Language Classes at a Higher Education Institution]. IX International scientific and practical conference «Scientific Problems and Options for Their Solution» (February 7-9, 2024) Bucharest, Romania, International Scientific Unity. S. 209-214. [in Ukrainian]
7. Kholod, I. V. (2018). Metodyka vykladannia anhliskoi movy : navchalno-metodychni posibnyk dlia studentiv vyshchyykh navchalnykh zakladiv. [Methods of teaching English: a textbook for students of higher educational institutions]. Uman : Vizavi. 165 s. [in Ukrainian]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

РОГУЛЬСЬКА Оксана Олександрівна – доктор педагогічних наук, доцент кафедри іншомовної освіти та міжкультурної комунікації Хмельницького національного університету.

Наукові інтереси: сучасні дослідження теорії і методики професійної освіти, методологічні, компаративні, науково-методичні засади підготовки майбутніх учителів іноземних мов в умовах інформаційно-освітнього середовища ЗВО.

МАГДЮК Ольга Вікторівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри іноземних мов Хмельницького національного університету.

Наукові інтереси: педагогіка, підготовка вищої школи, мовна підготовка студентів немовних спеціальностей.

INFORMATION ABOUT THE AUTHORS

ROGULSKA Oksana Oleksandrivna – Doctor of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Foreign Language Education and Intercultural Communication, Khmelnytskyi National University.

Scientific interests: modern studies of the theory and methodology of professional education, methodological,

comparative, scientific – methodical principles of training future foreign language teachers under the conditions of information and learning environment in higher education institutions.

MAHDIUK Olha Viktorivna – PhD in Pedagogy, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Foreign Languages, Khmelnytskyi National University.

Scientific interests: pedagogy, higher school training, language training of students of non-linguistic majors.

Стаття надійшла до редакції 12.09.2024 р.

УДК 378.147.091.33-027.22(045)

DOI: 10.36550/2415-7988-2024-1-216-258-262

РОЄНКО Світлана Олександрівна –

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1250-6458>

e-mail: s.o.roienko@udpu.edu.ua

ПРАКТИЧНА ПІДГОТОВКА ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

Підготовка висококваліфікованих фахівців, здатних конкурувати на ринку праці, швидко адаптуватися до мінливих умов сучасності, приймати рішення та діяти в нестандартних ситуаціях, можлива через набуття практичних навичок під час проходження навчальних та виробничих практик.

У статті обґрунтовано актуальність практичної підготовки як важливої складової формування професійних компетентностей майбутніх фахівців. Практична підготовка розглядається як один з ключових критеріїв якості освітніх послуг, оскільки її ефективність впливає на здатність випускників успішно адаптуватися до професійного середовища та вимог ринку праці. Питання практики також відображено в нормативних документах державного та локального рівнів.

З'ясовано, що питання практичної підготовки здобувачів вищої освіти перебуває у центрі уваги вітчизняних дослідників, які одночасно підкреслюють її важливу роль у підготовці конкурентоспроможних фахівців, здатних реалізувати себе на ринку праці.

У статті розглянуто актуальні аспекти організації практичної підготовки здобувачів вищої освіти в умовах сучасних викликів. Проаналізовано формати проведення практик (очний, дистанційний, змішаний). З'ясовано, що практики створюють цілісну, взаємопов'язану систему, що спрямована на формування загальних та фахових компетентностей. Особливу увагу приділено базам практики, які відіграють ключову роль у забезпеченні якісної підготовки.

Встановлено, що в умовах воєнного стану програми практик для усіх рівнів вищої освіти були адаптовані до специфіки дистанційного та змішаного форматів проходження практики.

Акцентовано увагу на ролі комунікації між здобувачами вищої освіти, керівниками практик та базами практик. Висвітлено особливості співпраці з роботодавцями, зокрема їхню участь у розробці наскрізних, робочих програм практик, проведенні тематичних опитувань та заходів, спрямованих на покращення якості підготовки здобувачів вищої освіти. Особливу увагу приділено використанню сучасних цифрових інструментів, платформ, а також мобільних додатків, що сприяють підвищенню ефективності практичної підготовки, забезпечуючи доступ до інформації та покращуючи зворотній зв'язок.

У ході дослідження з'ясовано, що організація практичної підготовки в умовах сучасних викликів вимагає застосування інноваційних підходів та постійної співпраці між здобувачами вищої освіти, керівниками практики від університету та базами практики.

Ключові слова: практична підготовка, практика, навчальна практика, виробнича практика, стейкхолдери, роботодавці, рада роботодавців.

ROIENKO Svitlana Oleksandrivna –

PhD in Pedagogy, Associate Professor,

Associate Professor at the Department of Social Pedagogy and Social Work

Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1250-6458>

e-mail: s.o.roienko@udpu.edu.ua

PRACTICAL TRAINING OF HIGHER EDUCATION STUDENTS IN THE FACE OF MODERN CHALLENGES

The preparation of highly qualified specialists capable of competing in the labor market, quickly adapting to the changing conditions of modernity, making decisions, and acting in non-standard situations is achievable through the acquisition of practical skills during academic and industrial internships.

The article substantiates the relevance of practical training as an essential component in forming the professional competencies of future specialists. Practical training is considered one of the key criteria for the quality of educational services, as its effectiveness directly impacts